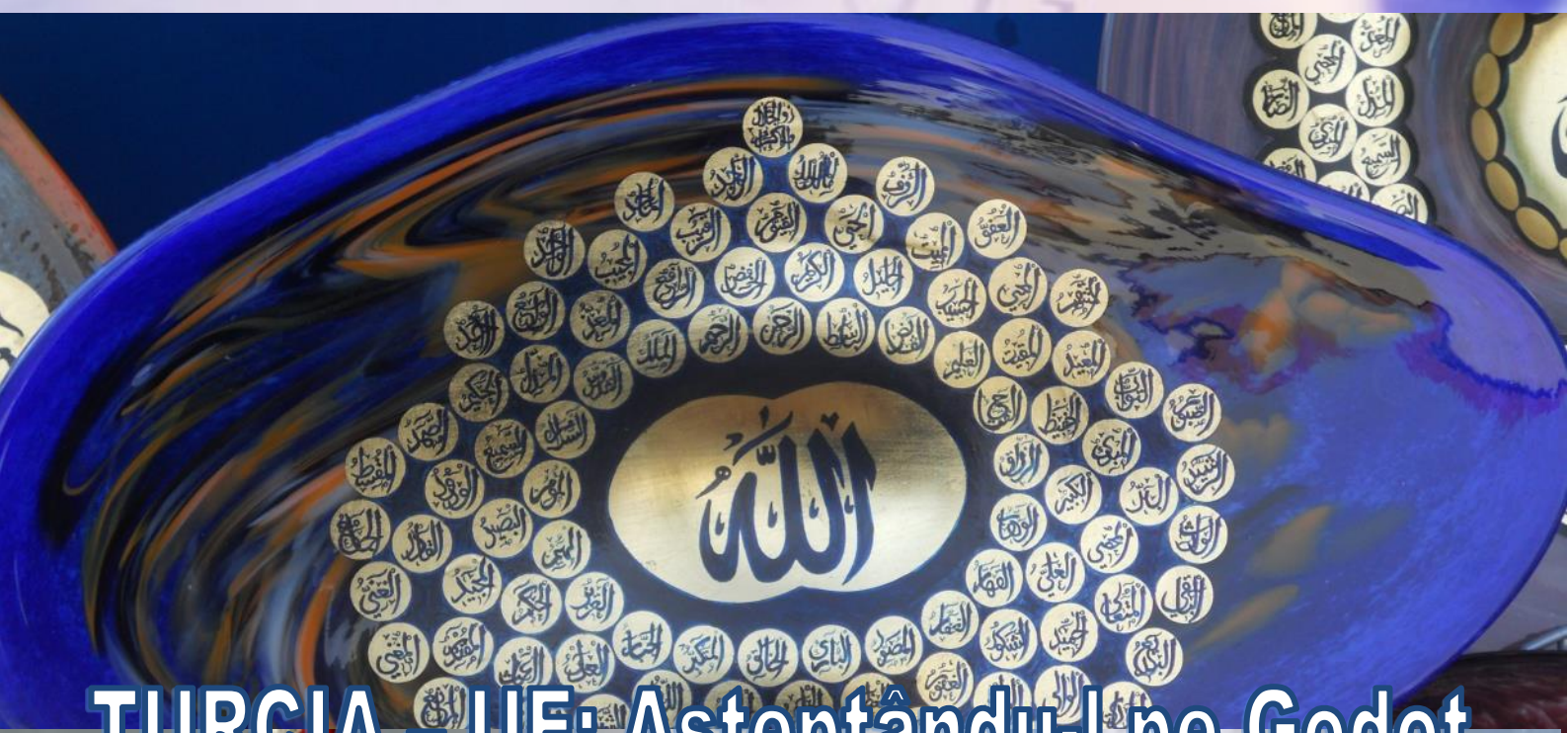

Supliment

PULSUL GEOSTRATEGIC

la Nr. 259,260, 20 Mai 2018

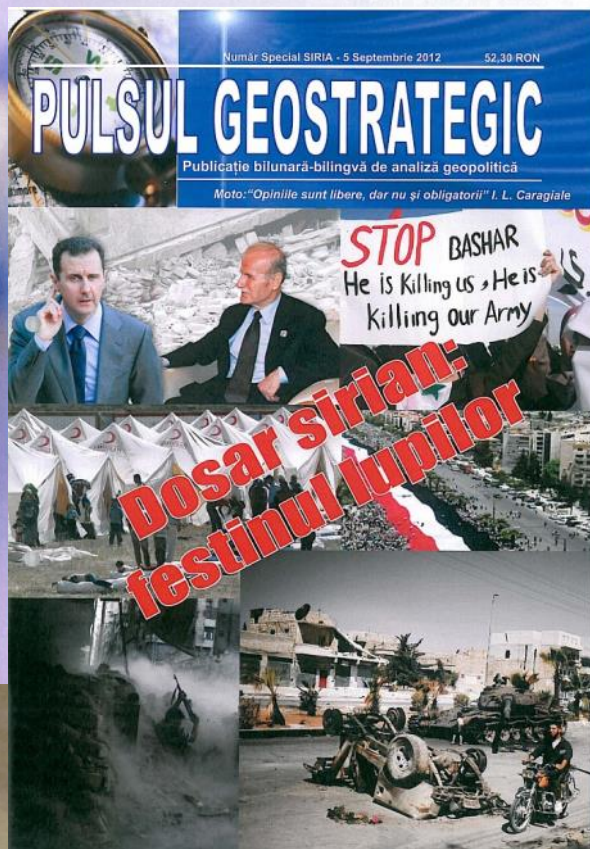
TURCIA – UE: Așteptându-l pe Godot

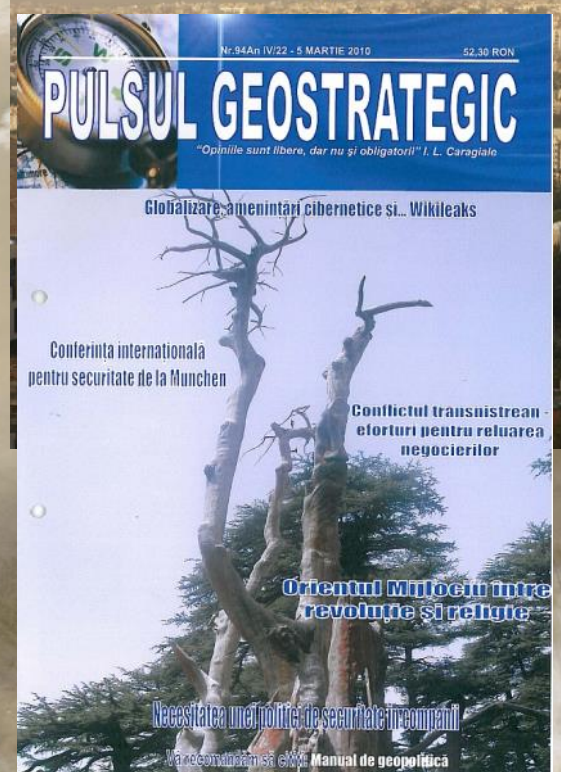
PULSUL GEOSTRATEGIC

la Nr. 112, 20 Decembrie 2011

Ultimele evoluții din Siria. Opoziția, acțiuni și așteptări

**Regatul Hașemit al Iordaniei
oază de stabilitate și pace
în Orientul Mijlociu**

Cauți analize geopolitice?

Te interesează evoluțiile din Orientul Mijlociu?

Cele din zona extinsă a Mării Negre?

Dar problemele actuale de securitate și serviciile de informații în secolul XXI?

Te interesează tehnica militară de ultimă generație?

Vrei să știi care sunt cele mai importante și noi apariții în geopolitică?

Cauți elemente actuale ale evoluției economiei?

Abonează-te la Pulsul Geostrategic

Un an - 12 numere (numeroase Suplimente, Comentarii, Semnale) apariție lunară

On line: plată securizată pe www.ingepo.ro

Transfer bancar: în contul SC INGEPO Consulting SRL RO76BRDE080SV35412140800 deschis la BRD sucursala Brasov; SWIFT - BRDEROBU, România

Ramburs: (la primirea primului număr, valabil numai pentru România)

Versiunea PDF prin e-mail: 1.198 RON

Versiunea tipărită: 1.255,20 RON

Pentru informații suplimentare sunați la +4 0268 470070; fax +4 0268 47 00 76 sau contactați-ne pe e-mail: office@ingepo.ro; ingepo.vc@gmail.com

TURCIA – UE: Așteptându-l pe Godot

Aaron DENISON

Turcia a solicitat aderarea la UE încă din 1987, când Turgut Ozal, al optulea președinte al Turciei, a prezentat solicitarea de aderare. Însă, până în prezent, turcii nu au reușit să convingă nici UE și nici statele membre că sunt pregătiți să fie parte a comunității europene prin intermediul UE. Sunt mulți factori care au contribuit la eșecul solicitării formulate de Turcia. Unul din factorii intens dezbătuți se referă la perspectiva istorică plecându-se de la cultură și identitate. Identitatea eu-

ropeană are o importanță esențială în discuțiile privind aderarea la UE sau în cele privind procesul de extindere. Întrebarea care se pune în acest context este dacă Turcia are o astfel de identitate în interiorul său. În plus, luarea în considerare a istoriei relației din trecutul Europei cu Imperiul Otoman reprezintă un factor hotărâtor având în vedere că o parte dintre europeni își amintesc și astăzi de contururile conflictului care le-au pus față în față. Se poate ca Imperiul Otoman și identitatea musulmană a acestuia să fi modelat și conștientul colectiv european în momentul în care Turcia a formulat cererea de aderare (Multuler & Taskin, 2007).

“În timp ce cacofonia contradicțiilor europene acționează în direcția auto eliminării UE din MENA/regiunea euro-mediteraneană, Turcia încearcă să se reinsereze în acest areal. Așa-numitul *neo-Otomanism* al guvernului actual împinge țara exact în centrul marii târgu- ieli în curs dintre Rusia și SUA. În această constelație triumfiulară, ambițiosul și îndrăzne- țul premier Erdoğan vrea să-și impună propriul punct de vedere. ... După *primăvara arabă*, Turcia se consideră dovada palpabilă a faptului că Islamul și modernitatea acționează îm- preună. De fapt, este ultima națiune europeană care se bucură încă de creștere demografi- că și economică. ... Mai mult, republica lui Atatürk este, de departe, cel mai de succes stat musulman din lume: nu și-a bazat niciodată dezvoltarea pe exporturile de țitei sau de alte materii prime, ci pe un sector socio-economic înfloritor și pe instituții democratice solide. ... Adevărata consecință va fi simțită în mod semnificativ dincolo de regiunea arabă, de-a lungul lumii musulmane sunite”. (Bajrektarevic, Anis, 2016)

În afara factorilor istorie, cultură și identitate, au mai existat și alte chestiuni legate de război și drepturile omului care au împiedicat soluționarea solicitării Turciei de aderare la UE. Turcia a fost implicată într-o sângeroasă revoluție kurdă în sud-estul Anatoliei la mijlo- cul anilor 1980. Turcia a fost acuzată de încălcarea drepturilor omului cât și de persecuta- rea minorităților în timpul revoluției. Inabilitatea Turciei de a a-și îmbunătăți performan- țele în materie de drepturi ale omului și de drepturi ale minorităților a îngreunat accepta- rea sa în rândurile UE. În plus, UE a avut dubii în legătură cu capacitatea Turciei de a pune în practică modificările sociale, politice și economice necesare aderării la UE. Aceste aspect au fost menționate de UE încă din 1990 fără a fi dus însă și la eliminarea lor de către Anka- ra. Restricțiile impuse în 2015 libertății media și libertății de expresie de către instituțiile aflate în subordinea guvernului au fost însoțite de eforturile de discreditare a opoziției po-

litice și de împiedicare a monitorizării politicilor guvernamentale în perspectiva celor două scrutinuri electorale (Human Rights Watch, 2015). Recent, președintele Tayyip Erdogan a dispus arestarea activiștilor politici, a jurnaliștilor și a altor responsabili oficiali critici, după tentativa de lovitură de stat din 15 iulie 2016. (Amnesty International, 2016). Toate aceste aspecte au contribuit decisiv și au afectat aplicația Turciei de aderare la UE.

Un alt factor care a contribuit la eșecul luării în considerare a solicitării Turciei de aderare este ocuparea, de către aceasta, până în prezent, a părții de nord a Ciprului. Chestiunea a devenit semnificativă în momentul în care Turcia a invadat Ciprul în 1974 ca răspuns la ocuparea, de către Grecia, a Ciprului încă din 1964 (Fitzgerald, 2009). În prezent, trupele turce ocupă partea de nord a Ciprului în timp ce partea de sud este independentă, având un guvern propriu. Legătura dintre chestiunea cipriotă și aderarea Turciei la UE a devenit vizibilă în momentul în care atât Cipru cât și Turcia au devenit candidate la aderare la UE, o decizie anunțată la Summitul de la Helsinki din 1999. Ambele țări urmau să adere la UE și, la vremea respectivă, s-a confirmat că situația Ciprului nu a fost luată în considerație la adoptarea deciziei privind candidatura. Nu au fost menționate niciun fel de condiții. În subtext, era important ca Turcia să joace un rol activ și semnificativ în reglementarea situației din Cipru.

La 1 mai 2004 însă, Ciprul a fost acceptat ca membru UE în timp ce Turcia a rămas pe margine. Calitatea de membru UE a Ciprului a făcut și mai dificilă aderarea Turciei și aceasta se constituie într-un obstacol important în acest sens. În aceste condiții, Turcia nu poate deveni membru UE fără să recunoască Republica Cipru. Încă din momentul aderării, Cipru s-a folosit de dreptul de veto pentru a bloca aprobarea așa-numitei reglementări a comerțului direct necesare pentru eliminarea tarifelor asupra bunurilor provenite din Ciprul de Nord (Barysch, 2010). În plus, Cipru, în calitate de membru al UE, a utilizat dreptul de veto pentru a bloca negocierile Turciei privind aderarea la Uniunea Europeană (Kambas, 2015). Cipru nu este dispus, pentru moment, să suspende aplicabilitatea acestui drept al său. Toate acestea arată că chestiunea Ciprului reprezintă unul dintre obstacolele de netrecut pentru încercările Turciei de a conveni orice fel de acord cu UE, inclusiv solicitarea de a deveni membru UE.

Este, oare, chestiunea cipriotă unul dintre factorii decisive care afectează în prezent solicitarea Turciei de a deveni membru UE după ce Ciprul a aderat la UE în 2004? Prima parte a acestui material va trata chestiunea Ciprului înainte de a deveni stat membru UE și dacă au mai fost și alți factori care au afectat solicitarea de aderare a Turciei. Prima parte va aborda pe scurt istoria conflictului după care va aborda chestiunea cipriotă din 1974 până în 2004. În partea a doua va fi abordată chestiunea Ciprului după ce a devenit stat membru

UE în 2004 când, aparent, chestiunea cipriotă a devenit un factor esențial care afectează în prezent cererea Turciei de aderare.

INTERVENȚIILE GREACĂ ȘI TURCĂ DIN 1974

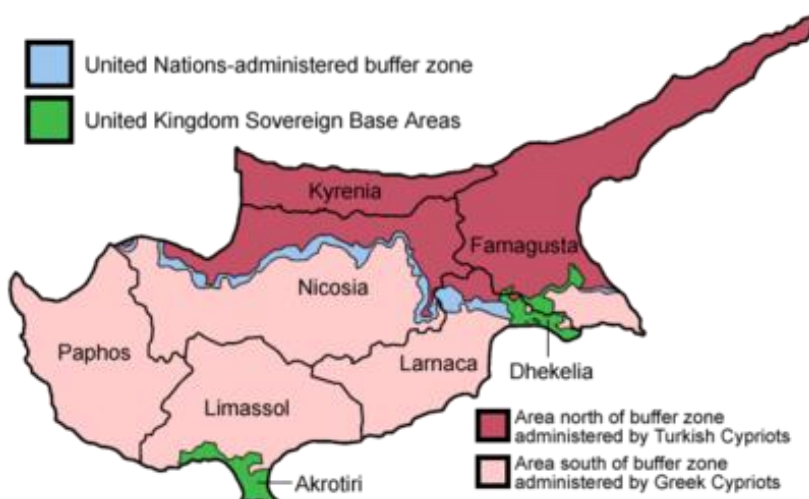
Ciprul a devenit națiune independentă în 1960, după ce atât ciprioții greci cât și ciprioții turci au semnat Acordul de la Londra-Zurich (BBC News, 2016). Acordul garanta atât drepturile minorității turce, care reprezenta aproximativ 18% din populație, cât și drepturile majorității grecești, care număra, la momentul respectiv, 80% din populație. Înainte de acest moment, atât ciprioții greci cât și cei turci au solicitat Marii Britanii să le acorde independența. După ce a devenit stat independent, primul președinte al țării, Arhiepiscopul Makarios, ar fi propus schimbări constituționale, cunoscute sub numele de Planul Akritas, prin care s-ar fi abolit partajarea puterii în Cipru și s-ar fi anulat, în acest fel, drepturile ciprioților turci (Ellis, 2010). Au existat, de asemenea, surse care menționau faptul că vice-președintele Ciprului și președintele comunității turce din Cipru, Fazil Kutchuk, ar fi vrut să stabilească o administrație separată, cu ajutorul Turciei, (Charalambous, 2014). Aceste aspecte au condus la violențe comunitare și la retragerea Turciei din procesul de partajare a puterii. Existau, deja, probleme interne în Cipru, având în vedere că atât liderii ciprioților greci, cât și cei ai turcilor, se certau pe tema constituției și, în același timp, exista contextul unei diviziunii etnice.

Situația Republicii Cipru s-a înrăutățit în iulie 1974, în momentul în care Grecia a intervenit pentru răsturnarea guvernului în funcție al președintelui și arhiepiscopului Makarios (Nugent, 1999). Lovitura militară a fost condusă de Nikos Sampson, susținut de regimului militar din Grecia, în măsura în care se dorea realizarea unei uniuni (enosis) ce ar fi urmat să se înlăptuiască între Cipru și Grecia (Smith, 2014). Suporterii președintelui Makarios au respins idea unei uniuni (enosis) întrucât doreau să devină o națiune independentă. În aceeași lună și, în același an, Turcia a intervenit în Republica Cipru (Operațiunea Atila). Motivația a fost protejarea drepturilor minorității turce (Hislop, 2014). Ambele lovituri au condus la un război civil care a izbucnit între ciprioții greci și cei turci, susținut de asemenea de ambele țări. Intervenția Greciei a eșuat și războiul a luat sfârșit în august 1974 în condițiile în care armata turcă ocupase o treime din insula în partea de nord a Republicii Cipru. A fost ocupată Famagusta și Peninsula Karpas. Intervenția din 1974 a forțat divizarea insulei de-a lungul Liniei Verzi, care fusese instituită încă din 1963 de forțele ONU ca urmare a conflictelor interne în curs (Fitzgerald, 2009). Ciprioții greci care trăiau în nord au fost obligați să se mute în sud, în timp ce ciprioții turci care trăiau în sud s-au refugiat în nord. Republica Cipru a fost divizată în două state.

CIPRUL DIVIZAT

Până în prezent, Republica Cipru este divizată în două state. Consiliul de Securitate ONU a cerut Turciei să-și retragă trupele însă Ankara nu a dat curs solicitării. În nordul insulei sunt staționați aproape 35000 de militari turci (Nugent, 1999). Imediat după încetarea războiului, ciprioții turci au instituit o administrație independentă. Au fost întreprinse demersuri pentru organizarea unor convorbiri de pace între nordul și sudul Ciprului care însă nu s-au soldat cu nici un rezultat și, ca urmare, în 1983 s-a constituit Republica Turcă a Ciprului de Nord (RTCN). Partea de sud a Ciprului a păstrat denumirea de Republica Cipru

(RC). RTCN este recunoscută doar de Turcia, dar nu este recunoscută internațional de ONU, care recunoaște RC, dar care nu este recunoscută de Turcia (Comfort, 2005). Nordul Ciprului depinde în totalitate de Turcia pentru a supraviețui întrucât nu întreține relații pe plan internațional. Ciprul de nord continua să existe și a respins toate tentativele ONU de a se supune actualului guvern cipriot din sud. (Bhutta, 2016). Locuitorii din nord au crezut că reprezintă o națiune independentă în sine. Linia Verde, care ar fi trebuit să constituie un armistițiu temporar, s-a permanentizat. Persoanelor din cele două părți ale liniei nu li se permite să comunice între ele, deși s-au întreprins demersuri de schimbare a acestei situații când ciprioții turci au deschis baricadele de-a lungul Liniei Verzi pentru vizitatorii din cele două părți separate (Hislop, 2014).

Ciprul divizat a complicat mult situația celor două secțiuni ale țării cât și relațiile dintre Turcia și Republica Cipru. Republica Cipru consideră că trupele staționate în nordul Ciprului constituie o amenințare și o forță de ocupație (Comfort, 2005).

EFECTUL CIPRU ASUPRA SOLICITĂRII TURCIEI DE A DEVENI MEMBRĂ UE PÂNĂ ÎN 1990

Turcia a căutat să devină membră a UE de mai multe decenii, încă din timpul în care organismul European era denumit Comunitatea Europeană (CE). Solicitarea de aderare a fost urmată de Acordul de la Ankara semnat de Turcia și CE în 1963 (Gerhards & Hans, 2011). Acordul de la Ankara nu garanta calitatea de membru deplin, dar era un prim pas în direcția calității de membru deplin în viitor. Acest Acord semnat în 1963 se referea strict la domeniile comerțului și cel financiar. Anul 1970 a constituit o altă bornă a solicitării de aderare, când Turcia și UE au semnat Protocolul Adicional care stabilea o perioadă de tranziție de 22 de ani ce urma să culmineze cu constituirea unei uniuni vamale (EUEC, 2008). Chiar dacă a semnat protocolul, strategia Turciei de dezvoltare economică nu corespundea criteriilor CE și, din această cauză, conținutul documentului a fost renegociat. Într-o fază incipientă, solicitarea Turciei de aderare viza mai degrabă numai raporturile dintre UE și Turcia. Exista, cu certitudine, un terț care acționa pentru eșuarea negocierilor. Solicitarea inițială a Turciei de aderare nu fusese încă afectată de chestiunea Ciprului.

Intervențiile Greciei și Turciei în Cipru au avut un impact decisiv asupra solicitării Turciei de aderare la UE. Se poate spune că, după 1974, CE a adoptat o abordare foarte precaută vizând identificarea Turciei drept candidat posibil la aderarea la Comunitate. Divizarea Ciprului a avut un impact decisiv asupra cererii Turciei de aderare. În afara factorului Cipru, au mai fost și alte elemente puternice care au afectat relațiile dintre CE și Turcia. Ambele părți au avut relații aspre ca urmare a politicii interne a Turciei la vremea respectivă. Evoluțiile politice interne nefavorabile din Turcia au culminat cu lovitura militară de stat din

12 septembrie 1980 care a făcut ca posibila aderare a Turciei la CE să devină complet irelevantă (Grigoriadis, 2003). În această perioadă, Turcia s-a izolat de UE până în momentul în care puterea a fost transferată unui guvern civil în 1983.

A mai existat un factor important care a afectat solicitarea Turciei de aderare la UE la vremea respectivă. În 1981, când Turcia era izolată datorită situației interne, Grecia a devenit în mod oficial membru UE. În esență, această evoluție însemna că Grecia, devenită membru UE, avea drept de veto și putea bloca demersul Turciei de a deveni membru UE. În calitate de membru UE, Grecia putea întotdeauna să influențeze politicile UE în favoarea sa dar și în ce privește Turcia și în privința chestiunii cipriote (Basturk, 2013). În plus, aderarea Greciei la UE la vremea respectivă a creat Greciei oportunitatea supremă de a arăta cu degetul în direcția Turciei ca invadator în Cipru și ca o încălcare a ideii unei identități "europene" bazate pe valorile păcii și democrației (Ulusoy, 2009). În pofida tuturor acestor factori, Turcia a solicitat aderarea cu drepturi depline la UE în 1987 dar, așa cum se anticipase, UE a considerat nu era pregătită pentru calitatea de membru. În decembrie 1989, UE a decis să nu mai accepte, pentru moment, alți membri. În privința solicitării Turciei, UE menționa că este preocupată de decalajul de dezvoltare dintre UE și Turcia sau, cu alte cuvinte, faptul că Turcia nu putea să-și îndeplinească obligațiile privind dezvoltarea conform politicilor economice și sociale ale UE (Grigoriadis, 2003). În plus față de argumentul menționat, UE s-a mai referit și la diferendul în curs al Turciei cu Grecia cât și la chestiunea Ciprului. Totodată, UE s-a mai referit și la faptul că drepturile omului și tratamentul aplicat minorităților din Turcia lasă destul de mult de dorit (Hale, 2000). Pentru acest din urmă motiv, solicitarea Turciei de a accede la UE a fost respinsă în 1987 de Bruxelles.

Se poate afirma că, la vremea respectivă, influența Greciei în UE a reprezentat un factor mai puternic decât chestiunea Ciprului ca atare. Aceasta și datorită faptului că chestiunea Ciprului a fost preluată inițial de Grecia într-un mod mai vocal decât UE. Putem analiza faptul că, după accederea Greciei la UE, în 1981, vocea acestei țări în ceea ce privește Ciprul a devenit mai înaltă, afectând în mod decisiv solicitarea Turciei de aderare la UE. Politica Greciei cu privire la aderarea a fost întotdeauna considerată un element esențial pentru lipsa de progres în ceea ce privește relațiile dintre UE și Turcia. În conștiința multor cetățeni turci, Grecia reprezenta singurul obstacol pentru accederea țării lor la UE, deși Turcia nu a fost eligibilă pentru aceasta nici în anii 1980 și nici în anii 1990 (Georgiades, 2000). Privite din alt unghi, se poate spune că politicile interne ale Turciei au jucat un rol important în privința soluționării cererii de aderare a acesteia. Regimul militar din Turcia și izolarea țării în perioada 1980-1983 au oferit Greciei oportunitatea de a deveni membru UE și de a avea influență în interiorul UE.

Situația ar fi putut diferi puțin dacă Turcia nu s-ar fi izolat. Ar fi putut influența și UE pentru a se asigura că Grecia nu va deveni membru UE. Chiar dacă se pare că chestiunea Ciprului a jucat un rol determinant în privința solicitării Turciei de aderare, se poate argumenta că a jucat un rol indirect în ansamblu în accederea Greciei la UE dar că politicile interne ale Turciei au avut un rol decisiv în perioada de până în 1990, afectând în ultimă instanță solicitarea acestei țări de aderare.

EFFECTUL CIPRU – UN FACTOR NEESENȚIAL ÎNTRE 1990 ȘI 2004

Se părea că solicitarea Turciei de aderare a primit o nouă lovitură în momentul în care Republica Cipru a depus cererea de aderare la UE tot în 1990. Această din urmă cerere de

aderare a șocat cu certitudine Turcia și Ciprul de nord. Turcia era convinsă că va fi confruntată cu un nou obstacol în situația în care Republica Cipru devine membru UE. Turcia a insistat că solicitarea de aderare nu trebuie luată în considerare întrucât contravine dreptului internațional și constituției Republicii Cipru. Turcia a primit avize de la experți în drept internațional. Articolul 8 al Constituției Republicii Cipru precizează că țara nu poate fi membru al unei organizații internaționale atâta timp cât Turcia și Grecia nu sunt și ele membre (Mandelson, 1997). Acest lucru nu a reușit să convingă CE deoarece s-a considerat că accesarea este o chestiune eminamente politică iar legea poate fi adaptată la orice soluție politică. Privită din alt punct de vedere, nici Turcia nu respectă legea având în vedere că nu recunoaște deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului prin aceea că nu recunoaște drepturile de proprietate a ciprioților greci în nordul Ciprului (Suvarierol, 2003). Se poate sesiza că, într-un fel sau altul, Turcia practica un dublu standard.

Abordată obiectiv, chestiunea Ciprului nu era un punct esențial care obstrucționa solicitarea Turciei de a accede la UE. Prăbușirea comunismului, în 1992, a avut un impact decisiv asupra cererii Turciei (EUEC, 2008). Eșecul definitiv al blocului comunist al Uniunii Sovietice a dat UE oportunitatea să constituie un bloc european în țările din Centrul și Vestul Europei. Și, în plus, țările eliberate în fine de comunism, au avut performanțe neconvingătoare în materie economică și, din această cauză, aveau nevoie de toată asistența economică pe care o puteau primi de la comunitatea europeană prin intermediul UE. Acestor țări li s-a acordat prioritate pentru că păreau, din punct de vedere cultural, mai apropiate de Europa decât Turcia. Ca urmare a acestei abordări, țările din Centrul și Vestul Europei au avut prioritate în detrimentul Turciei.

În afara prăbușirii blocului comunist, presiunea aplicată continuu de Grecia a afectat solicitarea Turciei de a accede. Criteriile de la Copenhaga, discutate în 1993, au devenit calul

de atac al Greciei împotriva Turciei. Grecia le-a utilizat pentru a arăta cu degetul spre Turcia. Grecia a criticat Turcia pentru dosarele deplorabile ale drepturilor omului și ale drepturilor minorităților dar și democrația aflată sub influența armatei (Grigoriadis, 2003). Turcia, care inițial nu a reușit să îndeplinească criteriile politice, a optat pentru îndeplinirea criteriilor economice. UE a acordat prioritate Turciei pentru definitivarea negocierilor privind uniunea vamală dintre UE și Turcia. Și de data aceasta Grecia și-a dovedit influența când a folosit dreptul de veto pentru a bloca acordul privind uniunea vamală (Grigoriadis, 2003). Grecia lăsa impresia că folosea dreptul de veto în propriul interes național și nu se lăsa convinsă ușor. De asemenea, Grecia și-a dovedit influența când s-a asigurat că Ciprul va fi una dintre candidatele care vor intra în UE. Înțelegerea la care s-a ajuns consta în renunțarea, de către Grecia, la dreptul de veto în privința uniunii vamale dintre UE și Turcia urmând ca, în schimb, UE să fie de acord cu începerea negocierilor de aderare cu grecii ciprioți în numele întregii insule a Ciprului (Oguzlu, 2002). Acordul cu Turcia privind uniunea vamală a intrat în vigoare în ianuarie 1996 (EUEC, 2008) după ce Grecia a renunțat la dreptul de veto pe această temă în martie 1995 (Suvarierol, 2003). Grecia și-a dovedit încă odată influența în 1999 la Summitul de la Helsinki când, în sfârșit, s-a admis candidatura Turciei la calitatea de membru întrucât exista o condiție ca Turcia să-și rezolve contenciosul cu Grecia înaintea începerii negocierilor de aderare (Oguzlu, 2002). La același summit, și Ciprului i s-a permis începerea negocierilor de aderare fără condiția soluționării problemelor insulei. Documentul UE de Parteneriat în vederea aderării Turciei a fost publicat de Comisia Europeană în noiembrie 2000. Încă o dată, Grecia a blocat tratativele Turciei de aderare când, urmărindu-și agenda, a convins alte 14 țări membre UE să adauge încă o condiție în Documentul UE de Parteneriat în vederea aderării Turciei, respectiv necesitatea ca Turcia să soluționeze contenciosul cipriot înaintea negocierilor de aderare (Franz, 2000). Și în acest caz, chestiunea Ciprului a fost un factor indirect de influențare a aderării Turciei la UE întrucât Grecia adopta direct toate deciziile majore. Nu numai că a folosit chestiunea Ciprului ca un instrument dar a și reușit să influențeze și alte state membre pentru a se asigura că Turcia nu va putea duce la bun sfârșit procesul de aderare.

Nu ar fi însă corect ca numai Grecia să fie blamată pentru că au mai existat și alte state UE care nu doreau ca Turcia să devină membră UE. Ministrul german de externe de la vremea respectivă era de părere că Turcia are în față un drum lung de parcurs, că își are locul său la rândul candidatelor dar și că este rămasă în urma în problema drepturilor omului și a chestiunii kurde. El a mai subliniat și contenciosul cu Grecia și Cipru dar și anumite probleme economice (Hurriyet Daily News, 1997). Mai mult, la Summitul de la Luxemburg din 1997, Grecia, Germania și Luxemburg s-au opus candidaturii Turciei pentru UE (Muftuler, 2003). Au mai existat și alte îngrijorări în rândul statelor membre UE cu privire la distribuția voturilor în Consiliul de Miniștri cât și numărul de locuri în Parlamentul European având în vedere că ambele criterii depind de mărimea populațiilor statelor membre. În practică, acest lucru ar însemna că Turcia poate influența procesul decizional din Uniunea Europeană pentru că ar dispune de al doilea număr de voturi în Parlamentul European (Muftuler, 2003). Statele membre UE au exclus Turcia pentru că intenționau să modifice sistemul de vot care depinde de numărul populației conform Tratatului de la Nisa. Per ansamblu, chestiunea Ciprului nu a fost nici atunci esențială, avându-se în vedere că existau cu certitudine alți factori care au împiedicat demersul Turciei de aderare la UE. Îngrijorările privitoare la populația Turciei și influența pe care această țară ar putea să o exercite asupra UE au fost cu certitudine un alt factor determinant care a provocat ezitarea UE de a permite continuarea cursului Turciei spre aderare în acel moment.

Un alt factor important la vremea respectivă a fost și eșecul Turciei de a îndeplini criteriile politice stabilite prin acordul de la Copenhaga, chiar dacă țara a îndeplinit în mod excelent aproape toate criteriile economice. Raportul Comisiei UE privind Progresele înregistrate în anii 2000 și 2001 a arătat că aspectul politic al Criteriilor de la Copenhaga a reprezentat una dintre provocările cu care s-a confruntat Turcia. Nu au fost înregistrate îmbunătățiri în materie de drepturi ale omului, deși au fost adoptate măsuri în acest sens. În plus, mai existau probleme legate de natura democratică a statului turc în condițiile în care controlul democratic asupra guvernului nu fusese încă reglementat la momentul respectiv. Per ansamblu, perioada dintre 1990 și 2004 ar putea fi caracterizată în sensul în care chestiunea Ciprului a fost decisivă pentru neaderarea Turciei la UE. Chestiunea Ciprului a fost în continuare indirectă întrucât reprezentanții acestei țări nu au adoptat nicio poziție în ceea ce privește discuțiile care aveau loc în UE. Factorul esențial în aceste cazuri a fost Grecia, care a jucat un rol major în procesul de adoptare a deciziilor prin utilizarea dreptului de veto în propriul avantaj pentru a bloca înțelegerea Turciei cu UE.

EFFECTUL CIPRU DUPĂ 2004

Republica Cipru a devenit membru UE la 1 mai 2004. Ciprul care a devenit membru UE este doar partea de sud a insulei ca urmare a "Planului Annan", prezentat de Națiunile Unite dar care nu a funcționat. "Planul Annan" a fost întâmpinat cu reacții amestecate din cele două părți ale insulei. Reacțiile inițiale ale ciprioților turci subliniau că nu susțineau întregul plan (Suvarierol, 2003). Treptat, ciprioții turci au început să agreeze și să susțină planul. Societatea civilă din partea turcă a Ciprului a organizat demonstrații de susținere a Ciprului unit. Liderul cipriot turc Rauf Denktas, care se opunea unificării, nu a mai câștigat alegerile din decembrie 2003 (Kyris, 2012). Era pentru prima oară în istorie când un partid pro-unire a câștigat alegerile. Rezultatele definitive ale alegerilor au arătat că turcii ciprioți îmbrățișau idea unificării și un viitor în UE. În general, ciprioții turci au aprobat Planul Annan și erau dispuși să-și unifice țara.

Ciprioții greci au susținut inițial Planul Annan în mod deschis, fără urmă de dubiu. Alegerile din 2003 au schimbat în totalitate scenariul după ce Tassos Papadopoulos a devenit noul lider al Republicii Cipru. Noul lider se opunea "Planului Annan" și a vrut să se asigure că ciprioții greci votează împotriva unificării insulei. Papadopoulos a acționat pentru crearea condițiilor pentru respingerea Planului- Rezoluție al ONU cu ajutorul elitelor politice și sociale (Anastasiou, 2007). În afară de aceasta, cu câteva zile înainte de referendum, într-un apel TV emotional, Papadopoulos a cerut populației greco-cipriote să respingă "Planul Annan" (Kyris, 2012). La 24 aprilie 2004, la numai o săptămână de la accederea Ciprului în UE, rezultatele scrutinului arătau că 64,9% dintre ciprioții turci au votat în favoarea "Planului Annan" și unificării dar, în partea cealaltă a insulei, ciprioții greci au respins, cu 75,8% din voturi, "Planul Annan" (Ulosoy, 2008). Drept urmare, Republica Cipru a rămas o insulă divizată și numai partea de sud a intrat în Uniunea Europeană (Basturk, 2013). A fost o lovitură decisivă pentru Turcia, care miza pe un vot care să-i dea lumină verde pentru aderarea la UE.

Aderarea la UE doar a sudului insulei a blocat solicitarea Turciei de aderare la organismul european. Ciprul, membru deplin UE, dispune de drept direct de veto în chestiunea aderării Turciei la UE. În plus, Ciprul dispune și de dreptul de a bloca orice înțelegere între Turcia și UE. Discuțiile privind solicitarea de aderare la UE a Turciei s-au reluat în 2005, când s

-au stabilit 35 de capitole de negociere. Între 2005 și 2014, Turcia a soluționat 33 de capitole necesare procesului său de aderare, iar restul de două capitole nu mai necesită negocieri. Unul din elementele importante care încetinesc avansul negocierilor și îngreunează accesarea Turciei la UE este faptul că 17 dintre capitole rămân blocate fie de către UE, fie individual de alte state UE (Dagdeverenis, 2014). În cazul Turciei,

întârzierile și progresele lente ale discuțiilor se datorează în principal chestiunii Ciprului. Din această cauză, Consiliul Europei a blocat cel puțin 8 capitole în decembrie 2006. La vremea respectivă, Turcia a refuzat atât recunoașterea Ciprului cât și ratificarea Protocolului Adițional a Acordului de Asociere de la Ankara întrucât nu a permis navelor și aeronavelor cipriote să utilizeze porturile și aeroporturile sale (Barysch, 2010). Blocarea de către Consiliul Europei a celor 8 capitole a fost decisă datorită chestiunii Ciprului care a devenit un factor esențial de barare a accesului Turciei la UE după 2004, când Cipru a devenit stat membru al UE.

În afara celor 8 capitole blocate de Consiliul Europei, Ciprul s-a opus finalizării altor 6 capitole aflate în negociere (Chislett, 2015). Cele 6 capitole se referă la: (1) libertatea de mișcare a forței de muncă; (2) energia; (3) sectorul judiciar și drepturile fundamentale; (4) justiția, libertatea și securitatea; (5) educația și cultura și (6) politica externă, de securitate și de apărare (Chislett, 2015). Rezultă că în total sunt blocate 14 capitole de negociere datorită chestiunii Ciprului și că procesul de negocieri în vederea aderării Turciei sunt temporizate. Această evoluție arată că dreptul de veto conferit Ciprului după aderarea la UE în 2004 s-a transformat într-un instrument important pentru blocarea și temporizarea solicitării Turciei de aderare. Refuzul Turciei de a recunoaște Ciprul ca stat membru UE a temporizat procesul de aderare a țării la UE, proces care a devenit dependent de chestiunea Ciprului. După 2004, această din urmă chestiune a avut un impact decisiv asupra solicitării de aderare formulate de Ankara.

Alături de blocarea, de către Consiliul Europei și de Cipru, a unor capitole de negociere, din momentul în care a devenit membru UE, atitudinea agresivă a Ciprului față de Turcia a fost din ce în ce mai evidentă. În 2014, ciprioții greci au declarat că vor depune o plângere prin care solicită conducerii UE blocarea încercărilor Turciei de a adera la Uniunea Europeană (Middle East Eye, 2014). Demersul a fost urmarea unei expediții de explorări gazeifere întreprinsă de Turcia în apele teritoriale reclamate de Cipru. Turcia a declarat că a trimis nave de război în apele Zonei Economice Exclusive (ZEE) pentru a desfășura cercetări seismice care constituiau amenințări în sine la siguranța Ciprului. Președintele Nicos Anastasiades a declarat că va mai depune o plângere oficială la Divizia Oceane și Legea Mării de pe lângă ONU, la Organizația Maritimă Internațională și, posibil, la Consiliul de Securitate ONU (CNS News, 2014). Toate aceste acțiuni arată faptul că chestiunea Ciprului a devenit factor esențial după 2004, când această țară a fost foarte vocală și agresivă la adresa Turciei și a pus obstacole majore în fața demersului Turciei de a deveni stat membru UE.

În 2015, Cipru și-a dovedit din nou agresivitatea, când s-a angajat să blocheze negocierile

Turciei pentru aderarea la UE. În opinia Ciprului, Turcia nu a depus suficiente eforturi pentru reunirea insulei divizate a Republicii Cipru. Pentru reluarea negocierilor, este necesar consensul tuturor membrilor UE (Zalan, 2015). Ministrul cipriot de Externe, Ioannis Kasoulides, sublinia că Ciprul își menține dreptul de veto atâta timp cât Turcia nu-și îndeplinește obligațiile.

Administrația greacă cipriotă a amenințat că va bloca tentativele Turciei de aderare până în momentul în care "ocupația" părții de nord a Ciprului nu ia sfârșit (TRT World, 2015). Acest demers al Ciprului arată cât de departe a ajuns chestiunea cipriotă în privința procesului de aderare a Turciei. Cele 14 capitole, care sunt blocate în prezent și afectate de impactul vetoului pe perioadă nedefinită, dovedesc ponderea chestiunii Ciprului după anul 2004 în demersul de blocare a visului Turciei de a deveni membră UE. Totodată, curajul și încrederea Ciprului după 2004 mai arată că nu manifestă niciun fel de temere față de Turcia având în vedere avantajul considerabil pe care-l are față de această candidată. Deși mai există factori care afectează candidatura Turciei după 2004, personal consider că chestiunea Cipru este factorul esențial care împiedică solicitarea Turciei de a deveni membru UE.

VA SOSI, OARE, GODOT?

Concluzionând, Ciprul nu a avut vreun rol esențial sau semnificativ în calea solicitării Turciei de aderare la UE înainte de a deveni membru al organismului în 2004. Până atunci, Ciprul a fost mai degrabă factor indirect decât direct. În perioada de început, de după depunerea cererii de aderare a Turciei, exista mai mult un dialog bilateral, neinfluențat de vreun element exterior de interferență înaintea chestiunii Ciprului. Ulterior, părea că Grecia avea un cuvânt mai greu de spus decât cel al Ciprului în privința solicitării Turciei de aderare la UE. Modificarea a intervenit după ce Turcia s-a izolat pentru o perioadă de trei ani, fapt ce a pavat Greciei drumul de a deveni membru UE. Factorul Grecia a fost chiar mai important în perioada respectivă decât factorul Cipru, fiind porta-vocea acestuia. Nici între 1990 și 2004, chestiunea Cipru nu a fost esențială, pentru că era vorba de sfârșitul Războiului Rece iar țările din partea centrală și vestică a Europei erau prioritizate drept posibile candidate. UE intenționa să unifice fostul bloc comunist într-o singură comunitate. Turcia se afla pe tușă întrucât alte țări europene erau preferate. În afară de acest lucru, Grecia exercita presiuni continue, arătând cu degetul la "cazierul" Turciei privind drepturile omului dar și la democrația militară a acestei țări. Mai existau și alte state UE care nu agreau idea ca Turcia să devină membră a comunității. Una din temerile acestora era faptul că Turcia ar fi putut să influențeze Parlamentul European dacă ar fi intrat în UE datorită ponderii populației sale. În acea perioadă, chestiunea Cipru nu era un factor esențial.

În momentul în care Ciprul a devenit membru UE, în 2004, au început și necazurile pentru Turcia. Chestiunea Ciprului a devenit factor esențial și a afectat în mod direct demersul Turciei de aderare. Ciprul a utilizat dreptul de veto pentru blocarea a 6 capitole importante pentru continuarea negocierilor de aderare a accesul Turciei la UE. Din momentul aderării, Cipru a devenit și suficient de curajoasă pentru a face față Turciei. A dobândit dreptul de veto pentru negocierile Turcia-UE și a procedat în consecință în 2015. Motivația a fost că Turcia nu a adoptat măsuri pentru încheierea ocupației Ciprului de Nord. S-a dovedit că chestiunea Ciprului a devenit evident relevantă după 2004 când a aderat la blocul european. Dreptul de veto de care beneficiază îi conferă un rol care îi dă certitudinea că Turcia nu va deveni membru UE nici acum și nici în viitor.

Aaron DENISON, este cercetător asistent la Institutul Asia-Europa din Kuala Lumpur.

TURKEY'S WORLD

Corneliu PIVARIU - Director și Editor
Coordonator al Pulsului Geostrategic
Președinte-Director General INGEPO
Consulting

Autor al unor cărți privind informațiile strategice, terorismul și situația din Irak, al altor studii și articole pe probleme privind informațiile strategice și evoluții geopolitice actuale. Curs de securitate regională la Harvard University - Kennedy School of Government. Membru al Institutului Internațional de Studii Strategice - Londra.

Dumitru CHICAN

Ambasador, profesor universitar,
Director pentru Orientul Mijlociu la
Pulsul Geostrategic

O întreagă carieră activă în diplomația românească, cu misiuni permanente în numeroase țări arabe. Alte misiuni externe punctuale, ca emisar al Șefului Statului Român. Unul dintre cei mai buni cunoscători ai limbii, culturii și lumii arabe din România. Autor a numeroase lucrări și traduceri în și din limba arabă, publicate în țară și străinătate. Una din ultimele sale cărți, apărută în Emiratele Arabe Unite, a fost declarată cea mai bună apariție editorială a Târgului Internațional de carte de la Sharjah și a anului 2008.

Doctor **Octavian DUMITRESCU**
Director pentru zona extinsă a Mării
Negre la Pulsul Geostrategic.

Cornel VAIDA
Director INGEPO Consulting

“PULSUL GEOSTRATEGIC” - fondat de Corneliu PIVARIU în anul 2007

Buletin lunar bilingv, editat de
INGEPO Consulting - Brașov

www.ingepo.ro; Tel: +4-0268 47 00 70

J08/2898/2006, CUI RO19298677/2006

Director și Editor Coordonator: Corneliu PIVARIU - membru al IISS- Londra

Editorial, Puncte de vedere: Corneliu PIVARIU

Actualitatea geostrategică mondială: Mihaiu MĂRGĂRIT, dr. Octavian DUMITRESCU

Situația din Orientul Mijlociu: Corneliu PIVARIU, Dumitru CHICAN, Edmond CHICANI,

Evoluții în zona extinsă a Mării Negre: dr. Dan DUNGACIU, dr. Octavian DUMITRESCU, Vladimir SOCOR

Orizont Economic: Vladimir SOCOR, Corneliu PIVARIU, Nicolae PREDA

Serviciile de informații și probleme de securitate: Mihaiu MĂRGĂRIT, Corneliu PIVARIU

Tehnologii și echipamente militare: Cornel VAIDA

Apariții editoriale: Cornel VAIDA

Traduceri din/în limba engleză: Prof. Mădălina GHEORGHECI; Prof. Constanța COSTESCU

Tehnoredactare: Ionuț PARASCHIV

Tiparul executat de: S.C. YOLANS S.R.L.. Brașov

ISSN: 1843-701X

Coperta: Turcia-UE colaj

ABONAMENTE (un an - 12 numere)

Versiunea PDF prin e-mail = 1.198,00 RON/ 239,50 Euro/ 299,50 USD

Ediția tipărită = 1.255,20 RON/314,00 Euro/ 390,00 USD

În prețul abonamentului beneficiați gratuit de toate materialele suplimentare editate (Semnal, Comentarii, Suplimente și altele). Prețurile includ TVA, iar pentru ediția tipărită și taxele de expediție prin curier rapid (în România), Par-Avion în străinătate.

Abonamentele includ accesul la site-ul www.ingepo.ro unde pot fi găsite toate numerele publicate, începând cu Martie 2007 (peste 11.000 de pagini) și alte informații de interes.

Anunțuri - Publicitate

Anunțuri și publicitate în cadrul buletinului, pot fi inserate în spațiul disponibil, sau pe pagină/pagini separate.

Pentru detalii și eventuale alte condiții rugăm contactați Departamentul marketing,

la tel. 0268-470076 sau e-mail: office@ingepo.ro.

Ne rezervăm dreptul de a nu da curs unor solicitări care credem că nu corespund profilului acestui buletin.

Acest buletin nu poate fi multiplicat și reprodus fără acordul scris al INGEPO Consulting. Este permisă folosirea unor materiale sau citate cu păstrarea exactității și titlului original, precum și cu menționarea expresă a sursei.

Opiniile exprimate în articole prezintă punctul de vedere al autorilor, care își asumă deplina răspundere asupra conținutului, și nu reflectă în mod obligatoriu pe acelea ale INGEPO Consulting.

Parteneri:

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE
The independent resource on global security

Stockholm
Beijing
Washington

Academia Română

Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale (ISPRI)

World Security Network

NETWORKING A SAFER WORLD

ifimes

MEDNARODNI INŠTITUT ZA BLIŽNJEVZHODNE IN BALKANSKE ŠTUDIJE
INTERNATIONAL INSTITUTE FOR MIDDLE-EAST AND BALKAN STUDIES

Russian International
Affairs Council

RIEAS Research Institute for
European and American Studies

**Pulsul Geostrategic este
studiat la Harvard!**

DIPLOMAT
MAGAZINE
By / For Diplomats
www.diplomatmagazine.nl

Pulsul Geostrategic a fost accesat recent pe aproape toate continentele, în aproximativ 80 de țări (în ordinea accesărilor): România, USA, China, Australia, India, Turkey, Spain, Iran, Syria, Israel, Russia, Bangladesh, Germany, Moldova, Chile, Austria, France, United Kingdom, Cameroon, Georgia, Azerbaijan, Venezuela, Argentina, Ukraine, Hungary, Ireland, Serbia, Armenia, Italy, Greece, Lebanon, Qatar, Poland, Philippines, Indonesia și altele.

În **Romania** este accesat în peste 40 de orașe.

Din Decembrie 2010 Pulsul Geostrategic
Este înregistrat în catalogul internațional
MASTERS LIST INDEX COPERNICUS JOURNAL